

גבולות היחידה: פרק מ"ג פסוקים א'-י'

נושא היחידה: יהודה מגלה אחריות, ויעקב מסכים לשליחת בנימין עם האחים למצרים.

מספר שיעורים: 1

כתבה: אביגיל באס

כללי:

יהודה משכנע את יעקב לשלוח את בנימין. יהודה ממתין עד שנגמר האוכל, כי הוא מבין שיעקב לא יסכים לשלוח את בנימין כל זמן שיש לו ברירה. כשהאוכל נגמר ויעקב מבקש לרדת שוב למצרים לקנות אוכל, יהודה אומר שהם לא יוכלו לרדת בלי בנימין. לשאלת יעקב מדוע סיפרו על בנימין, עונים האחים שהם נשאלו על משפחתם ולא ידעו שיתבקשו להביא גם את בנימין. יהודה משכנע את יעקב שאם הם לא ילכו, הם ימותו כולם, והוא לוקח אחריות על בנימין וערב לו.

פתיחה: לקשר עם הפרק הקודם: מיד כשהאחים חזרו ממצרים ללא שמעון, ניסה ראובן לשכנע את יעקב לשלוח את בנימין איתם למצרים, ולא הצליח. בינתיים עובר זמן, והאוכל ממצרים הולך ואוזל. יעקב מבקש מבניו לחזור למצרים כדי לקנות להם עוד אוכל.

המורה ישאל את התלמידים:

1. האם האחים יכולים לחזור למצרים לקנות עוד אוכל?

לבקש מהם לנמק את תשובתם.

למשל: **כן** - כמו שכולם באים למצרים וקונים אוכל בכסף. אם יש להם כסף - יוכלו לקנות.
לא - השליט המצרי אמר שיוכלו לחזור לקנות עוד אוכל רק אם יביאו את בנימין, אך יעקב לא מסכים לשלוח אותו.

2. מה יקרה אם הם לא יחזרו למצרים לקנות עוד אוכל?

הם ימותו ברעב.

3. מי מהאחים ניסה קודם לשכנע את יעקב שכן ישלח את בנימין איתם?

ראובן.

המורה יעורר סקרנות: בואו נראה מה קורה בפועל והאם האחים כן יוכלו לחזור למצרים לקנות אוכל או לא.

המורה יקריא בקול בצורה מוטעמת את פסוקים א'-י', ויבקש מהתלמידים לזהות:

איזה אח נוסף מציע לקחת אחריות על בנימין?

המורה גם יכול לחזור עם התלמידים על המקומות בהם נמצאים "גיבורי הסיפור", כדי לסדר את העניינים - אפשר לכתוב על הלוח כדי לתאר תמונה ברורה של מיקום ההתרחשויות:

יעקב ועשרה בנים - בביתם בארץ כנען.

יוסף - צפנת פענח - במצרים.

שמעון - במאסר במצרים (זה מה שהאחים elnחמא הם א יודעים חסר אתו אחרי שהם הלכו).

לימוד הפסוקים:

פסוקים א'-ב': הרעב מתחזק בארץ, ובני משפחת יעקב סיימו לאכול את האוכל שהאחים הביאו איתם ממצרים.

יעקב מבקש מבניו לחזור למצרים כדי לקנות עוד אוכל.
אך האחים יודעים שהם אינם יכולים לחזור למצרים בלי ?

תשובה: בנימין.

בפרק הקודם ראינו שראובן, הבן הבכור, הציע לקחת אחריות על בנימין, אך יעקב לא הסכים.
המורה ישאל: האם, לדעתכם, יעקב ישנה את דעתו עכשיו כשכבר לא נשאר להם אוכל והם עלולים למות ברעב?

מה יכול להפחית את התנגדותו?

המורה יכתוב את תשובות התלמידים על הלוח, וליד כל תשובה את שם התלמיד העונה, כדי להעצים אותו.
למשל:

- עדיף שאולי בנימין יסתכן- זה לא בטוח שהוא ייפגע, אך אם הם לא ילכו, קרוב לוודאי שכל המשפחה תמות מרעב (ע"פ רש"י לפסוק ח').
- אולי אם מישוהו אחר ייקח אחריות.
- אם ה' יתגלה אליו ויאמר לו לשלוח את בנימין.
- רק כך יוכלו גם לשחרר את שמעון שנתון במאסר במצרים.

פסוקים ג'-ה': יהודה מזכיר ליעקב את הדרישה של השליט במצרים- הם לא יכולים לחזור למצרים אם לא יביאו איתם את בנימין.

השליט "הַעֲד הַעֲד" - הַתִּרָה בּוֹ, הזהיר אותנו.

יהודה מציב תנאי: (אפשר להדגים ולסמן על הלוח/להקרין על מסך את החלקים של התנאי והתוצאה)

אם תשלח איתנו את בנימין, **אז** נרד ונקנה אוכל.

אך **אם** לא תשלח את בנימין, **אז** לא נרד.

לפי רש"י¹, יהודה היה חכם, וכאשר הבין שרק הטענה כי מדובר במצב של פיקוח נפש מפני הרעב תביא את יעקב להסכים לשלוח את בנימין, אמר לאחים להמתין עד שייגמר האוכל, ורק אז אמר לאביו את דבריו.

פסוקים ו'-ז': יעקב שואל את בניו: למה בכלל סיפרו לשליט במצרים שיש להם עוד אח, ובכך בעצם סיבכו את כל העניין וגרמו לו רעה. אם האיש לא היה יודע שיש להם עוד אח, הוא בכלל לא היה דורש שיביאו אותו למצרים.

האחים מנסים להצטדק, ועונים שהשליט שאל אותם על עצמם, על המולדת שלהם ועל אביהם והאם יש להם עוד אח, ולכן הם סיפרו לו את הדברים כי הם ענו על שאלותיו. הם לא חשבו שהוא יבקש מהם להביא את אחיהם הקטן.

עניין לשוני: בפסוק ז' מופיעה מספר פעמים ה' הַשְּׂאֵלָה:

הַעֲד אֲבִיכֶם חַי-הָאֵם אֲבִיכֶם חַי?

¹. "יהודה אמר להם: 'המתינו לזקן [ליעקב] עד שתכלה פת מן הבית'".

הַיֵּשׁ לָכֶם אָח- הָאֵם יֵשׁ לָכֶם עוֹד אַח?

הַיְדוּעַ גִּדְע- הָאֵם יִכְלָנוּ לְדַעַת.

להסביר שבתורה כתוב ה' לפני השאלה במקום **הָאֵם**. אפשר לבקש מהתלמידים לאתר את שלוש ה' השאלה בפסוק ז'. אפשר להקרין על מסך ולהדגיש את ה' השאלה בפסוק זה.

⇐ לאחר שהבחנו ושמונו לב לה' השאלה, נסכם :

יהודה מספר לאביו : בעצם מושל מצרים שאל אותנו על משפחתנו, ואנו ענינו לו. לא הייתה לנו שום אפשרות לדעת שפתאום הוא יאשים אותנו בריגול, וייקח את שמעון לכלא וירצה גם את בנימין! בכלל, כל העסק הזה מוזר לנו מאוד.. רק אלינו הוא נטפל ומבקש מאתנו כל מיני בקשות מוזרות... ממש לא היינו יכולים להעלות על הדעת שכך יהיה...

פסוקים ח'-י' : יהודה רואה שכבר אין אוכל ושהם עלולים למות ברעב, ולכן הוא מציע ליעקב שהוא ייקח את בנימין ושהוא יהיה אחראי עליו, וכך הם יינצלו מהרעב ולא ימותו. יהודה מראה את דחיפות העניין- אם לא נלך עכשיו, כולנו עלולים למות!

יהודה אומר שהוא עצמו יהיה ערב לבנימין, ואם חלילה לא יחזיר אותו ויעמיד אותו לפני יעקב- הוא ייחשב כחוטא ומנודה לעולמים- "כל הימים".

יהודה מגלה אחריות רבה.

⇐ להסביר מהי ערבות².

ערב- מי שמקבל על עצמו אחריות כלפי מישהו להיות במקומו בשביל איזה דבר, למשל : לפרוע חוב במקומו אם הוא לא יוכל להחזיר אותו. הערב משמש כעירבון- הוא מבטיח שהחוב ישולם.

אפשר להיצטר בדואמה כדי לקרר לצולט התלמידים הצעירים:

יִלְדֵי עַלְמָא מַחְבְּרֵי אֶפְנִי' לְטוֹלָא. אֵם אֶבִּי' עֲרַב לֵא, פִּירוּשׁ הַדָּבָר הוּא eak האופני'ט יאבדו או ייהרסו, אביו יעלם תמורתם.

גם כאן : יהודה ערב לבנימין. פירוש הדבר : הוא אחראי להחזיר את בנימין, ואם יקרה לו משהו, החטא יהיה על יהודה. להסביר מה המשמעות של הערבות של יהודה.

1. "וחטאתי לאביו"- יהודה בעצם אומר שכל העונשים והדברים שצריכים להיות על בנימין, הוא מוכן לקבל על עצמו כדי שלא יקרה לו כלום וכדי שהוא יינצל.

2. יהודה מוכן גם לוותר על כל השכר של המעשים הטובים שהוא עשה - הכול בשביל בנימין. הוא נותן לו את כל הזכויות שלו.

נדגיש לתלמידים שיש כאן אמירה משמעותית של לקיחה על עצמו ממש - **מסירות נפש אמיתית של יהודה.**

נוכל גם להשוות לראובן שאמר שאם בנימין לא יחזור, הוא יעניש את הבנים שלו, אבל לו עצמו לא יקרה כלום. אצל ראובן, נראה שזאת לא ערבות אמיתית - הוא לא מקריב ומוסר את עצמו כפי שיהודה מוכן לעשות.

יהודה גם מוסיף ו"מסביר" כיצד בנימין יינצל... בזכות זכויותיו.

² אפשר לתת משימת אתגר לילדים להיזכר איפה נתקלנו בספר בראשית באדם שהשאיר "עירבון" - בסיפור יהודה ותמר.

יהודה מבהיר שאם לא היו מתמהמהים- מתעכבים זמן כה רב בביתם - הם יכלו ללכת ולחזור כבר פעמיים ולקנות אוכל לכל המשפחה.

(אפשר להבין מכך שהאחים נהגו כבוד ביעקב אביהם וחיכו הרבה זמן, והסתפקו באוכל מועט, עד שיעקב התרצה והסכים לשלוח את בנימין. הדבר מלמד על התנהגות טובה של האחים ועל כיבוד הורים- ראו מסרים והפנמה).

נשאל את התלמידים: מדוע יהודה לקח על עצמו אחריות כה גדולה, יותר משאר האחים?

התלמידים יענו, והמורה ידגיש שני דברים:

א. יהודה ידע שאביו סומך עליו, כי הוא הגיבור שבאחים והמנהיג שבהם (אפשר להזכיר שהמלכות עתידה לצאת מיהודה).

ב. יהודה זכר את חטאו - הוא היה זה שהציע למכור את יוסף, ולכן הוא רצה לתקן חטא זה על ידי שמירה מיוחדת על בנימין אחיו הצעיר של יוסף.

מסרים והפנמה:

- **כיבוד הורים-** האחים לא עשו משהו נגד רצונו של יעקב אביהם, וכיבדו את התנגדותו לקחת את בנימין עמם, אך כן ניסו לשכנעו בצורה מכובדת. לדבר על החשיבות של פנייה בכבוד וקבלת הסכמה של ההורים. הם גם לא עשו משהו "מאחורי גבו" של יעקב. אולי יש כאן גם תשובה על מה שהם כן עשו עם יוסף וראו כמה צער הדבר גרם לאביהם.
- **ערבות הדדית-** הערבות של יהודה לשלום בנימין.
- **נטילת אחריות-** יהודה נוטל אחריות, כי הוא רואה שמשפחתו עומדת למות ברעב, והוא דואג להם ומוכן לקחת אחריות, וחלילה להיות "חוטא כל הימים" אם חלילה יקרה משהו לבנימין.

סיכום: למדנו בפסוקים אלה שיעקב ביקש מבניו לחזור למצרים לקנות עוד אוכל. יהודה מסביר לאביו שהם אינם יכולים לחזור למצרים בלי בנימין, כי זאת הדרישה של השליט במצרים. לשאלת יעקב, מדוע האחים סיפרו על בנימין, הם ענו שנשאלו על משפחתם, וענו על השאלות שנשאלו, ולא ידעו שיתבקשו להביא את בנימין. יהודה ניסה לשכנע את יעקב לשלוח את בנימין, כי האוכל נגמר והם עלולים למות ברעב. יהודה לקח אחריות על בנימין וערב לו. הוא אמר שאם הוא לא יחזיר את בנימין, הוא יהיה חוטא ומנודה כל חייו.

להפנות שאלה לתלמידים:

האם, לדעתכם, יעקב ישתכנע מדברי יהודה ויסכים לשלוח את בנימין למצרים? מדוע שישכים?

תשובות אפשריות:

- א. הרעב כבד והאוכל נגמר, ויש סכנה שכולם ימותו אם לא ילכו.
- ב. יהודה ערב לבנימין- לוקח אחריות עם טיעון הגיוני.

המורה יעורר סקרנות: את זה נגלה ביחידה הבאה!